

Rondzwerven

Architectuur als drempel tussen territorium en poëzie

In 1965 organiseerden de Chileense architect Alberto Cruz en de Argentijnse dichter Godofredo lommi een reis die hen en een aantal medestanders voerde van Punta Arenas in Chili, het uiterste zuiden van het continent, naar Santa Cruz de la Sierra in Bolivia, de verklaarde 'poëziehoofdstad' van het Zuid-Amerikaanse continent.¹ De architectuuropleiding van de katholieke universiteit van Valparaiso (UCV) in Chili was in 1952 door Cruz en lommi opgericht met als doelstelling het tot stand brengen van een architectuurpraktijk in dienst van de poëzie. De oprichters vormden een collectief van architecten, dichters, ontwerpers, onderzoekers en docenten dat een radicaal concept uitwerkte voor het onderwijzen en produceren van architectuur. Met deze reis bezegelde de opleiding haar missie: een territoriale architectuur.

Wat bekend werd als de *amereida*-reis vormde de synthese van het onderzoek naar architectuur en poëzie dat de school in het voorafgaande decennium had ondernomen. Door het onderzoek van de groep in een specifiek territorium te plaatsen – *América* – kreeg het begrip van onderzoek, zowel architectonisch als poëtisch, een sterke focus. Gedurende de *amereida*-reis werd het Amerikaanse continent intensief verkend, simpelweg door het territorium te doorkruisen: 'mañana comenzaremos a recorrer américa'² Maar in tegenstelling tot het hedendaagse reizen, dat in het teken staat van vakantie, nam deze reis de vorm aan van een expeditie. De groep ervoer de feitelijke ruimte van het continent en kwam in direct contact met de alledaagse ervaringen van de bevolking en haar precare leefomstandigheden.³

- 1 De deelnemers waren: Alberto Cruz (architect uit Chili), Godofredo lommi (dichter uit Argentinië), Claudio Girola (beeldhouwer uit Argentinië), Fabio Cruz (architect uit Chili), François Fédiér (filosoof uit Frankrijk), Edison Simons (dichter uit Panama), Jonathan Boulting (dichter uit Engeland), Michel Deguy (dichter uit Frankrijk), Jorger Pérez Román (schilder uit Argentinië), Henry Tronquoy (industriële ontwerper uit Frankrijk). Zie: Juan José Ugarte (red.), *Amereida: poesía y arquitectura* (Santiago, 1992).
- 2 Universidad Católica de Valparaiso, *amereida* (Valparaiso, 1986), 111.

Wandering Around

Architecture as Threshold between Territory and Poetry

The School of Architecture of the Catholic University of Valparaiso (UCV), Chile, was founded in 1952 with the premise of producing an architectural practice in the service of poetry. Its founders – Chilean architect Alberto Cruz and Argentinean poet Godofredo lommi – established a collective of architects, poets, designers, scientists and educators that set forth a radical understanding of the way to teach and produce architecture. In 1965 Cruz and lommi organized and carried out a journey from Punta Arenas, Chile – the extreme south of the continent – to Santa Cruz de la Sierra, Bolivia, the declared 'poetic capital' of the American continent.¹ This journey established the school's calling for a territorial architecture.

The *amereida* journey – as it became known – synthesized the architectural and poetic research that had been developed for more than a decade by the school. It focused the group's understanding of research – architectural and poetic – by placing it within a specific territory: *América*. The *amereida* journey performed an intense exploration of the American continent through the simple act of travelling the territory – *mañana comenzaremos a recorrer américa*.² But unlike contemporary forms of travel that make wanderings into holidays, this journey took the form of an expedition. Placing the group within the actual space of the continent, putting them in direct contact with the everyday experiences of its people, it revealed the precarious condition of inhabitation.³

- 1 The participants were: Alberto Cruz (Chilean architect), Godofredo lommi (Argentinean poet), Claudio Girola (Argentinian sculptor), Fabio Cruz (Chilean architect), François Fédiér (French philosopher), Edison Simons (Panamanian poet), Jonathan Boulting (English poet), Michel Deguy (French Poet), Jorger Pérez Román (Argentinian painter), Henry Tronquoy (French industrial designer). See: Juan José Ugarte (ed.), *Amereida: poesía y arquitectura* (Santiago, 1992).
- 2 Universidad Católica de Valparaiso, *amereida* (Valparaiso, 1986), 111.

De expeditie vereiste een nauwgezet onderzoek en verkenning van het gebied, en moest resulteren in inventarisatie: *vamos de inventario*.⁴ Toch zijn de geografische en landschappelijke omstandigheden die de reis aan het licht bracht, geen eenvoudige, pragmatische observaties die het territorium wetenschappelijk representeren als kaarten, beschreven met woorden. Deze inventarisaties onthullen een geografie die vluchtig blijft, aangezien de reis aantoonde dat woorden vreemd blijven aan de plekken die ze benoemen.⁵

De onverenigbaarheid van plaats en naam is een van de fundamentele observaties over de territoriale omstandigheden van het Amerikaans continent en een factor die de bewoning ervan precar maakt. Volgens de UCV moet architectuur de kloof tussen woorden en plaatsen overbruggen – door het woord te verruimtelijken. De expeditie maakt een intensieve verkenning van *América*, waarin taal wordt benut als een instrument om de werkelijkheid te ontvouwen en richtlijnen op te stellen die architectuur begeleiden bij de volledige occupatie van het continent. Met elke ingreep wordt daarbij over het hele continent een poëtische geografie tot uiting gebracht.

Poëtische taal als onderzoeksinstrument

De UCV benadert onderzoek niet langs de technisch-rationele lijn, die de wetenschap verbindt met industriële processen van calculatie, standaardisering en reproductie. In plaats daarvan stelt de UCV de vraag of de wetenschap een onbetwist monopolie heeft op onderzoek naar de moderne wereld. De universiteit schuift een poëtische taal naar voren als een instrument dat het wetenschappelijk onderzoek uitdaagt en aanvult. Als empirische waarneming het domein is van wetenschappelijk onderzoek, voegt de UCV de maat van de taal toe aan dit systeem. Deze maat van de taal – *cálculo del lenguaje* – is sturend bij de verkenning van het territorium en plaatst de architectuurproductie op de drempel van twee geografieën, door zowel te voldoen aan de eisen van een poëtische taal als aan de pragmatiek van het prozaïsche wonen.

Zo'n praxis moet zeker niet worden gezien als anti-modern en anti-wetenschappelijk. Ik wil graag onderstrepen dat de poëzie voor de UCV nauw verweven is met empirisch onderzoek en met materiële praktijken, waarin gebruik wordt gemaakt van technologische kennis.

This expedition demanded a close examination and survey of the territory, and the production of an inventory: *vamos de inventario*.⁴ The geographic and territorial conditions brought to the foreground by this journey, however, are not simple pragmatic observations that capture the land through scientific representations like maps inscribed with words. This inventory reveals a geography that remains elusive, since the journey teaches that words are extraneous to the places they name.⁵

The disparity between place and name is one of the fundamental observations on the territorial condition of the American continent and makes inhabitation precarious. According to UCV, architecture must breach the gap between words and places – by spatialising the word. The expedition engages in an intense exploration of *América*, using language as a tool to unfold reality and establish directives that guide architecture in the full occupation of the continent, manifesting with each intervention a poetic geography throughout the continent.

Poetic Language as Research Instrument

UCV's approach to research does not parallel the techno-rational understanding that ties science to industrial processes of calculation, standardisation and reproduction. Instead, the UCV questions whether science has an undisputed claim over a modern examination of the world, and forwards poetic language as a tool that challenges and compliments scientific research. If empirical observation is the domain of scientific research, the UCV adds the measure of language to this system. This measure of language – *cálculo del lenguaje* – guides the examination of the territory and locates architectural production on the threshold of two geographies, by responding to the demands of poetic language and the pragmatics of prosaic living.

Such a praxis should by no means be understood as anti-modern and anti-scientific. I want to underscore that for the UCV poetry is intricately related to empirical research, and to material practices that engage technological knowledge. Measurement, quantification and calculation is dislodged from the 'hard' sciences and restored to poetic language. This does not open research to solip-

Meten, kwantificeren en berekenen worden losgemaakt uit de 'harde' wetenschappen en teruggegeven aan de poëtische taal. Dit betekent niet dat het onderzoek wordt blootgesteld aan solipsisme of romantische uitweidingen, maar juist dat het wordt verankerd in een subjectief oordeel dat de dichter in het veld aanleert en zich eigen maakt. De dichter is immers de specialist van de taal, een specialist die net als elke andere een eigen disciplinaire logica en vakbekwaamheid inbrengt.

Als alle moderne praktijken zijn gebaseerd op technologie, dan moet de taal, als eerste technologie, in alle materiële praktijken in ere worden hersteld, als we tenminste werkelijk modern willen zijn. Vergezeld van de dichter is de architect gewapend met de maat van de taal. De UCV maakt geen dichters van architecten of architecten van dichters; ze ziet de taal eenvoudigweg als een wezenlijk instrument om de wereld te onderzoeken. Een instrument dat de architectuur zich eigen moet maken. Deze toevoeging van poëzie aan de technische disciplines, zoals constructies of ecologische systemen, waarmee de architectuur nu eenmaal te maken heeft, is de unieke en uitzonderlijke bijdrage van de UCV aan de architectuur.

sism or romantic divagations, but rather grounds it in a subjective judgment that is learned and negotiated in the field by the poet, that is, by the specialist of language; a specialist who – like any other – brings with him or her a disciplinary logic and the craft of a practice.

If technology is the basis of all modern practices, then language being the first technology must be re-instituted in all material practices if we are to be truly modern. Accompanied by the poet, the architect is armed with the measure of language. The UCV does not make poets out of architects, nor architects out of poets, it simply understands language as an essential tool to examine the world; a tool that architecture must engage. This inclusion of poetry as part of the technical disciplines – like structures or environmental systems – which architecture must respond to is the unique and exceptional contribution of the UCV to architecture.

The Amereida Text

The 1965 *amereida* journey produced an eponymous text that captured the magnitude of the endeavour and established the foundations for a territorial

De amereida-tekst

De *amereida*-reis van 1965 leverde een tekst op, waarin de omvang van de onderneming wordt weergegeven en waarmee het fundament voor een territoriale architectuur wordt gelegd in de vorm van vier thesen over het continent. Het boek was niet het product van een individuele auteur, maar van het collectief. De tekst is geen logboek van de reis.⁶ Het is een poëtische tekst, opgesteld in vrije verzen en prozagedichten. De inhoud behandelt historische gebeurtenissen, maar ook waarnemingen van alledaagse ogenblikken. De tekst vermengt uiteenlopende onderwerpen, van overdenkingen over de aard van de taal, de demarcatielijnen van de *Laws*

- 3 Evenementen, van performances en tentoonstellingen tot publicaties en publieke happenings, vormen vanaf die tijd de kern van het onderzoek van de groep naar de omgeving waarin de mens woont. De poëtische acties bieden sinds 1960 een synthese van poëzie en ruimte. Zie: Bruno Barla, 'La Escuela de Arquitectura da cuenta ...', *Anuario, Universidad Católica de Valparaíso* (Valparaíso, 1997), 69–72.
- 4 UCV, *amereida*, op. cit. (noot 2), 51.
- 5 *Ibid.*, 77.
- 6 Dit werd als addendum toegevoegd aan het tweede deel van *amereida*, gepubliceerd in 1986.

architecture through four theses on the continent. This book was a collective undertaking, and has no manifest author. Its text is not a log of the journey.⁶ It is a poetic text composed in freestyle and prose poetry. The subject matter covers everything from historic events to observations of everyday moments. It fuses diverse topics, from considerations on the nature of language, the demarcation lines of the Laws of the Indies, observations on a market or plaza, to the precarious condition of inhabiting the American territory. What at a first appears as a series of disconnected thoughts and observations come together in the logic of the journey itself and in the form of an expansive and developing territory.

- 3 Events, from performances and exhibitions to publications and public happenings, have been the core of the group's research of the human environment, its occupation and inhabitation. Poetic acts performed since 1960 offer a synthesis between poetry and space. See: Bruno Barla, 'La Escuela de Arquitectura da cuenta ...', *Anuario, Universidad Católica de Valparaíso* (Valparaíso, 1997), 69–72.
- 4 UCV, *amereida*, op. cit. (note 2), 51.
- 5 *Ibid.*, 77.
- 6 This was inserted as an addendum to the second volume of *amereida*, published in 1986.

of the *Indies*, observaties over een markt of plein, tot aan de onzekerheden van het bewonen van het Amerikaanse grondgebied. Wat op het eerste gezicht een reeks losse gedachten en waarnemingen lijkt, komt samen in de logica van de reis zelf en in de vorm van een uitgestrekt en zich ontwikkelend territorium.

De tekst van *amereida* wordt vergezeld door negen landkaarten. Deze kaarten illustreren de vier belangrijkste poëtische waarnemingen die richting geven aan de architectonische opgaven van de school: Randen (*Bordes*); Binnenzee (*Mar Interior*); Vier Sterren (*Cuatro Estrelas*) en Werkelijk Noord (*Norte Propio*) [1]. De vier thesen over het continent gaan over de fysieke bezetting ervan. Met de kolonisatie van het continent ontstond een heldere territoriale indeling. De meeste steden werden langs de kust gevestigd, aan de rand. Hierdoor is een scheiding tussen kust en binnenland ontstaan die zich in de visie van *amereida* manifesteert als een binnenzee. Deze waarneming heeft zowel de synthetische kracht om de condities van het gebied te vangen als de openheid om de mogelijkheden daarvan te voorzien. Ze belichaamt het streven van de UCV naar een mede door de poëzie gegenereerde, territoriale architectuur.

In *amereida*, nine maps accompany the text. These maps illustrate the four main poetic observations that will guide the architectural endeavours of the school: Edges (*Bordes*); Interior Sea (*Mar Interior*); Four Stars (*Cuatro Estrelas*) and Proper North (*Norte Propio*) [1]. The four theses about the continent refer to its physical occupation. The colonisation of the continent established a clear territorial organisation. Most cities were established along the coastline, along the edge. This created a separation between coast and interior that manifests – in the vision of *amereida* – as an interior sea. This observation, synthetic in its power to capture the condition of the territory and expansive in its ability to prefigure its possibility, encapsulates the UCV's quest for a territorial architecture co-generated with poetry.

The relationship between territory and word is elaborated first by the 1965 journey, through poetic acts performed in the territory and through the composition of the *amereida* text during the journey itself; second, by the introduction of maps (and mappings) in the text itself. It is further reinforced and taken to the next level by the organisation of the words themselves, developing a textual geography in print. The relationship be-

De relatie tussen territorium en woord wordt met de reis van 1965 in de eerste plaats gelegd door middel van poëtische evenementen in het gebied en de samenstelling van de *amereida*-tekst tijdens de reis zelf; in de tweede plaats door de opname van landkaarten (en karteringen) in de tekst. Deze relatie wordt verder versterkt, en naar een hoger niveau getild, door de ordening van de woorden zelf in een gedrukte tekstuele geografie. De verhouding tussen woorden en lege ruimten op een pagina geeft de tekst een performatief karakter. Het territoriaal en geografisch onderzoek is voortgezet in de pedagogische verkenningen die de school sindsdien regelmatig houdt, bijvoorbeeld via seminars als de *Seminario de América*, begonnen in 1969. [2]

De reis naar de Andes

De relatie tussen territorium en poëzie wordt sindsdien uitgewerkt in architectuurprojecten, verspreid over het continent, in wat *travesías* worden genoemd. In 1984 heeft de UCV die *travesías* opgenomen als onderdeel van haar curriculum en pedagogische activiteiten. De epische lading van de eerste reis

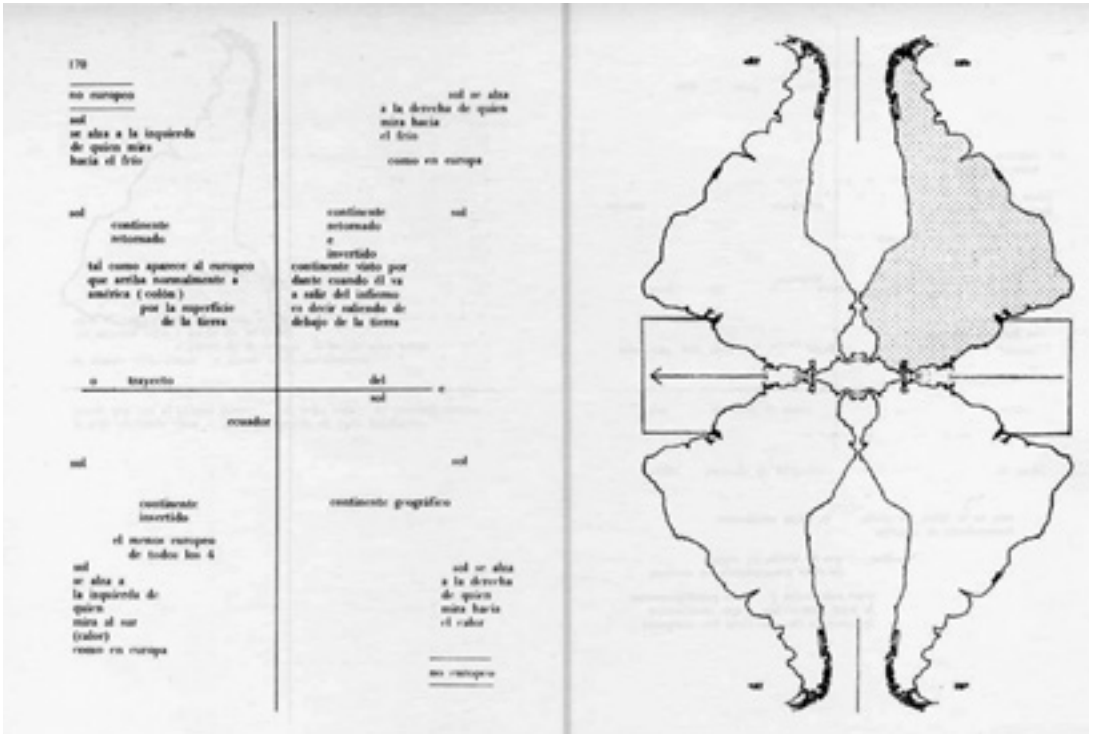
tween void and word in the space of the page gives the text a performative quality. Territorial and geographical explorations are developed through the school's ongoing pedagogical explorations; through seminars – like the *Seminario de América*, established in 1969. [2]

The Journey to the Andes

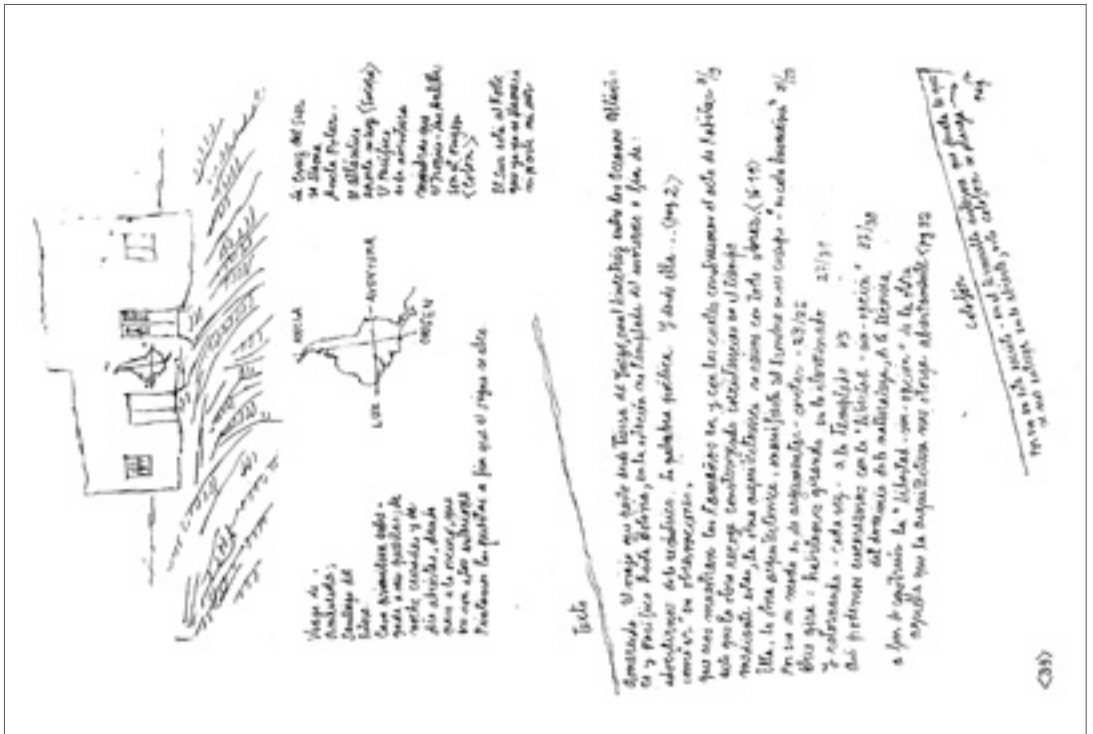
The relationship between territory and poetry is since carried out through architectural projects built across the continent in what are known as *travesías*. In 1984 the UCV included the *travesías* in their curricular and pedagogical activities. The epic charge of the first expedition is reconfigured in every journey performed by the school, in an attempt to build the poetic geography called forth by the *amereida* text.

The journey to the Cordillera de los Andes/Curimáhuída in 1986, was born from *amereida*'s call for the occupation of the interior sea.⁷ This site was the geographic threshold between the Interior

⁷ From conversations with Juan Ignacio Baixas, one of the professors in charge of this journey.



1. Katholieke universiteit van Valparaiso (UCV), oriëntatie, 1965 / Catholic University of Valparaiso (UCV), orientation, 1965



2. Alberto Cruz/UCV, studie van de waarneming in de architectuur, 1979 / Alberto Cruz/UCV, study on the observation of architecture, 1979

wordt bij elke reis die de school onderneemt, opnieuw opgeroepen om zo de poëtische geografie van de *amereida*-tekst verder uit te bouwen.

De reis naar de Cordillera de los Andes/Curimáhuida in 1986 kwam voort uit de oproep in de *amereida*-tekst om de Binnenzee in bezit te nemen.⁷ De locatie was de geografische drempel tussen de Binnenzee en de Stille Oceaan. Vanaf dit punt, gelegen op ongeveer 3.600 m boven de zeespiegel, kan men beide 'zeeën' beleven. Reden voor de school om juist op deze locatie een constructie te maken, gericht op de nabijheid van beide oceanen. De reis (ruim veertig studenten en docenten moesten het onherbergzame gebied veilig bereiken, inrichten, bewonen en weer verlaten) kreeg een episch karakter. De *travesías* vereisen een gedetailleerde en pragmatische organisatie die gedurende het semester wordt voorbereid en dan in twee weken wordt uitgevoerd door de studenten en docenten van drie faculteiten (architectuur, industrieel ontwerp en grafisch ontwerp). Voorafgaand en tijdens de reis naar Curimáhuida moesten uitgebreide geografische surveys worden gemaakt. Meerdere rivieren moesten worden overgestoken om dit woeste gebied te bereiken.

De reis werd gemaakt op basis van topografische en klimatologische kaarten, en 'metingen' ontleend aan gesprekken met lokale bewoners. Tijdens die voorbereidingen werd een specifieke locatie gekozen die de poëtische lading van het project – de verbinding van de twee zeeën – zichtbaar maakte.⁸

De reis betekent een verkenning van het territorium, gewapend met een poëtische lading, maar zonder een specifieke, vooraf bepaalde architectonische actie: de school gaat op pad om een poëtische plek te ontdekken en daaraan een architectonische vorm te geven. Door talrijke interventies over het hele continent leggen de *travesías* een poëtisch territorium bloot en geven er ook vorm aan.

De schuilhut

In het geval van Curimáhuida wisten de studenten en docenten niets af van een specifieke locatie of programma, maar kenden ze alleen de opdracht van de dichter: laat de oceanen elkaar ontmoeten. De architectonische oplossing werd ter plekke bedacht. Het bouwwerk, als resultaat van de reis, ontwikkelt zich als een serie platforms om, hoog



3. UCV, architectonische ingreep, Curimáhuida-reis, 1986 / UCV, architectural intervention, Curimáhuida journey, 1986

in de Andes genesteld, de uitgestrekte natuur van het gebied en de verbinding tussen de Binnenzee en de Stille Oceaan te markeren. Uit de rotsen, het enige materiaal dat lokaal voorhanden was, werden stenen gehakt en hieruit werden hellende platforms en schuine muren gemaakt die bescherming bieden tegen de harde wind en getuigen van de geografische maat. [3] Van metaalplaten werd een bewoonbare kubus gemaakt. Dit materiaal moest in drie dagen te voet naar de locatie worden aangevoerd. Tevoren was een speciaal opvouwbaar instrument ontworpen om de platen te buigen en te verbinden. Deze schuilhut, beschreven met grafische voorstellingen, woorden en kleuren, is in het gebied achtergelaten als geschenk voor de reiziger die er onderdak en beschutting kan vinden.

Naar het eiland Chiloé

Dezelfde principes van Curimáhuida zijn opnieuw toegepast in de recente reis (2008) naar Queilen op het eiland Chiloé in het zuiden van Chili.⁹ Ook deze locatie, een zanderig schiereiland, spreekt van een verbinding tussen twee zeeën. Met de ingreep, een pleintje

samengesteld uit platforms en banken met een open haard voor bijeenkomsten, wordt de mogelijkheid geboden van een samenzijn tegen de achtergrond van een uitgestrekte horizon. De interventie, gebouwd door studenten en docenten, verkent de aard van publieke ruimte en gemeenschappelijke ontmoeting in een vissersdorpje, en dient als examenproject voor de eerstejaars studenten. De reis naar Queilen wijst op de hedendaagse Chileense context, waar de moeizame levensomstandigheden – hoewel die nog altijd bestaan – worden verlicht door het succes en de zichtbaarheid van de school, en de economische voorspoed van het hedendaagse Chili.¹⁰

- 7 Aldus Juan Ignacio Baixas, een van de voor deze reis verantwoordelijke docenten.
- 8 Zie: UCV, 'Travesía y Obra en la Cordillera de los Andes', CA, 48 (1987), 48–51. Ook: UCV, *Amereida, travesías: 1984–1988* (Valparaíso, 1991).
- 9 Zie: <http://www.ead.pucv.cl/2009/travesia-a-queilen-en-la-isla-grande-de-chiloe/>. Voor het laatst bezocht in april 2009. Alle verwijzingen naar de reis zijn aan deze site ontleend.
- 10 Het materiaal voor de bouw was geschenken door de burgemeester van het dorp.

Sea and the Pacific Ocean; from this point at approximately 3,600 m above sea level, both 'seas' are experienced. This prompted the school to engage the area and build a structure that addressed the proximity of both oceans. With more than 40 students and faculty members that need to arrive safely, inhabit, build and leave an inhospitable site, the journey becomes an epic endeavour. The *travesías* call for a detailed and pragmatic organisational structure, which must be planned out throughout the semester and executed in two weeks by the students and faculty of three departments (architecture, industrial design and graphic design). For Curimáhuida, extensive geographical surveys had to be prepared before and during the journey. Several rivers were taken in order to penetrate this inhospitable territory. Cartographic and climatologic charts, along with 'measurements' obtained from conversations with local inhabitants, became the basis for the actions of the journey. Through these incursions, a specific site that manifests the poetic charge of the journey – the connection of the two seas – was selected.⁸

The journey explores the territory armed with a poetic charge that has no specific predetermined architectural

action; the school goes to discover the site manifested by poetry to give it architectural form. The *travesías* manifest and perform a poetic territory through manifold interventions across the continent.

The Shelter

In the case of Curimáhuida, the specific site and programme were unknown to faculty and students, who had only the assignment given by the poet: make the oceans meet. The architectural resolution is negotiated in the field. Nested high in the Andes, the work of architecture deployed by the journey develops a series of platforms to celebrate the extensive nature of the territory – the connection between the Interior Sea and the Pacific Ocean. Rocks, the only local available material, are cut and assembled to create sloping platforms and tilted walls that protect from the strong winds, give evidence of this geographic measure. [3] An inhabitation cube was

- 8 See: UCV, 'Travesía y Obra en la Cordillera de los Andes', CA, 48 (1987), 48–51. Also: UCV, *Amereida, travesías: 1984–1988* (Valparaíso, 1991).



4. José Balcells & Fuego Robado, Gestolen vuur, sculptuur, Queilen-reis, 2008 / José Balcells & Fuego Robado, Stolen Fire, sculpture, Queilen journey, 2008

De prominente plek die de tekst uit 1965 nog altijd inneemt in de doelstellingen van de school, werpt echter belangrijke vragen op over de veranderende toestand van het territorium en de eisen die het stelt. *Amereida* bekijkt *América* op continentale schaal. Het samengaan van poëzie en architectuur heeft relatief kleine ingrepen opgeleverd, die zich voornamelijk via symbolische gebaren richten op dit grotere territorium. [4] De strategie is er een geweest van vermenigvuldiging. De UCV bouwt met meer dan honderd ingrepen op het gehele continent nog altijd voort op de poëtische geografie die in 1965 werd geïnitieerd. In de poëtische praxis die door de school is ontwikkeld, wordt een ontwerp-methode gehanteerd die rekening houdt met de specifieke kwaliteiten van elke locatie. Bij de ingreep in Queilen werd de locatie architectonisch vormgegeven door een verloren traditie tot nieuw leven te wekken, namelijk het koken van het plaatselijke schelpdier, de *curanto*, in een gat in de grond (tegenwoordig worden ze meestal in pannen klaargemaakt). Zo'n subtiele, maar krachtige en directe lezing van een locatie, en de ruimtelijke vormgeving die er vervolgens uit

built out of metal sheets. This material was brought to the site – only accessible by a three-day journey on foot. A special collapsible tool was design beforehand to bend the plates and join them. This shelter – inscribed with graphics, words and colours – was left as a gift in the territory for the traveller who might encounter it, and find shelter and refuge.

The Island Chiloé

The recent 2008 journey to Queilen, on the island of Chiloé in southern Chile, recalls some of the same principles of Curimáhuída.⁹ The site, a sandy peninsula, speaks of the connection between two seas. The intervention, a small plaza composed of platforms and benches with an open hearth for gatherings, celebrates the primacy of gathering against the background of an extensive horizon. Built by students and faculty members, the intervention explores the nature of public space and communal gathering in a small fishing village, and serves as the final exam for first-year students. The Queilen journey reveals the contemporary Chilean context, where precarious conditions – although still present – are re-inscribed

by the success and visibility of the school, and economic wealth of contemporary Chile.¹⁰

Amereida's Legacy

The continuous presence and pre-eminence of the 1965 text in the endeavours of the school, however, casts important questions over the changing conditions and needs of the territory. *Amereida* looks at *América* on a continental scale. The marriage between poetic and architectural practice has produced relatively small interventions that address this larger territory mainly through symbolic gestures. [4] The strategy has been one of multiplication. With over one hundred interventions across the entire continent, the UCV continues to build the poetic geography initiated in 1965. The poetic praxis developed by the school deploys a design practice that takes into account specific qualities of each site. The intervention at Queilen gave architectural form to the site by reviving the abandoned tradition of cooking the local mollusc – the *curanto* – in an earth pit; today it is usually cooked in pots. Such direct yet sophisticated and powerful readings of sites, with their

voortkomt, vereist een interventie op een bepaald schaalniveau. Hoewel zulke ontwerpmethoden gevoelig zijn voor lokale omstandigheden, met een directheid en een intimiteit die de gemeenschap omsluiten, blijven ze onderdeel uitmaken van de continentale strategie die ze belichamen. Dat is hun belofte en hun drempel.

De poëtische praxis verzekert een dynamische band met het territorium. De *travesías* zijn werken 'geboren uit de poëzie, met schamele middelen gemaakt op verre en onbekende plekken'.¹¹ Dit netwerk van poëtische gebaren, verspreid over het territorium, wacht op een moment van assemblage. Als geschenken uitgestrooid over het landschap, vragen en veronderstellen deze architectonische interventies een reiziger die ze, terwijl hij het territorium doortrekt, ontdekt en leert bewonen, en zo de poëtische geografie die ze construeren samenbrengt. Deze poëtische halteplaatsen, die doen denken aan gedenktekens en pelgrimsoorden, spelen met de dubbele schaal van bewoning – lokaal en continentaal – en onthullen het verbrokkelde karakter van elk territorium, en de belofte van zijn eenwording. Het werk van de katholieke universiteit van Valparaiso (UCV) maakt ons via

de schaalniveaus van bewoning bewust van de precare condities waarin we wonen en daagt ons uit een bijdrage te leveren aan de idee van het territorium. De ruimtelijke vormgeving van een poëtische praxis vereist een constante en levendige benadering van de werkelijkheid. Een aanvaarding van de veranderende, maar altijd aanwezige onzekerheid van het menselijk bestaan.

Vertaling: Bookmakers, Rob Kuitenbrouwer

11 UCV, 'Los Talleres en Travesía por América', CA, 47 (1987), 56.

subsequent spatialisation, demand a particular scale of intervention. Although such design practices are sensitive to local conditions with an immediacy and intimacy that embrace the community, they remain subject to the continental gestures they embody. This is their promise and their threshold.

Poetic praxis ensures a dynamic engagement with the territory. The *travesías* are works 'born from poetry, with precarious means, in far and unknown places'.¹¹ This infrastructure of poetic gestures disseminated throughout the territory awaits its assemblage. Scattered as gifts in the landscape these architectural interventions demand and configure travellers who in the act of traversing the territory discover how to inhabit it, assembling the poetic geography they build. These poetic stations, which recall markings and sites of pilgrimage, play with the dual scale of inhabitation – local and continental – revealing the fractured condition of any territory, and the promise of its constitution. Making us aware through the multiple scales of inhabitation of the precarious condition of inhabitation, the work of the Catholic University of Valparaiso posits a challenge and a contribution to the idea of territory. The spatialisation of a poetic praxis demands

a constant and living approximation of the real, accepting the changing yet always-present insecurity of human existence.

9 See: <http://www.ead.pucv.cl/2009/travesia-a-queilen-en-la-isla-grande-de-chiloe/>, accessed April 2009. All references to this journey are taken from this site.

10 The materials for the intervention were donated by the Mayor of the town.

11 UCV, 'Los Talleres en Travesía por América', CA, 47 (1987), 56.